

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Quæst. 2. Qualiter facienda sit definitio in ordine ad scientiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

clarius, & melius dari per proprietatem simul & aliud prædicatum commune, quod si fuerit essentia definita intrinsecum aut genus, aut prædicabile mixtum erit, si autem fuerit extrinsecum erit passio communis. Vt si dicas, *Homo est animal risibile*: sumpto homine pro composito, ex animali & rationali, animal erit prædicabile mixtum, esset autem genus si rationale esset differentia propria hominis, & non prædicatum commune Angelis: sumpto vero homine pro subiecto potente sentire & ridere, animal, quod est potens sentire erit passio communis; passio autem propria risibile, quod est potens ridere. Definitio vero quiditatiua, si sit essentia composita per partes, ex quibus componitur distincte cognita, nulla prætermittenda, dari debet: nequit enim totum explicatè innotescere, ut debet per definitionem si penitus ignoratur pars aliqua eius, non tamen opus est, ut omnes essentia definitæ partes distincte innotescant; satis erit, imo sæpe expedit, ut duæ tantum, aut tres innotescant distincte, cæteris in ipsis confusè cognitis, ne definitio sit productior, atque adeo prolixior, quam par est. Exempli gratia, partes metaphysicæ hominis sunt ens, substantiale, corporeum, viuens, sensibile, rationale, & tamen per solas has duas, animal rationale, idoneè definitur, cæteris sub animali confusè cognitis. Partes autem per quas essentia composita, communisque siue specifica quiditatiue est definibilis, siue illa physica sint, siue metaphysicæ, aut possunt esse genus, & differentia; aut prædicabilia anonyma, aut mixta, iuxta dicta de huiusmodi prædicabilibus *disputatione decima septima, questione septima*. Iam vero definitio quiditatiua essentia non composita, etsi per solam proprietatem immediatam dari possit iuxta dicta *numero septimo*, ut si dicamus, *Leo est rugibilis*: sumpto leone pro subiecto potente rugire, quod est essentia metaphysica eius. Melius tamen, & clarius datur per proprietatem immediatam simul, & passionem communem; ut si dicamus, *Leo est animal rugibile*: sumpto leone pro eodem subiecto cuius passio communis est esse animal, hoc est, esse viuens sensibile. Porro quoties definitio siue quiditatiua, siue descriptiua per prædicatum commune, & proprium essentia definitæ datur; prædicatum commune, si non est genus, dicitur gerere vicem generis: & prædicatum proprium, si non est differentia, dicitur gerere vicem differentia. Non tamen propterea est vniuersaliter verum id, quod circumfertur vulgo inter Logicos, omnem bonam definitionem dari per genus, & differentiam essentia definitæ, aut per aliquid loco generis, & aliquid loco differentia: siquidem, ut constat ex dictis, bona definitio esse potest data per solam proprietatem essentia definitæ, aut per partes essentia definitæ, quarum neutra sit aliis communis; quibus in casibus nihil erit in tali definitione quod gerat vicem generis; aut data per partes quarum neutra seorsim sit propria essentia definitæ, coniunctum tamen earum proprium sit eius. Quo casu nihil in tali definitione erit, quod gerat vicem differentia sumptum seorsim.

¹⁰ Sexto. Ex dictis facile quisque poterit colligere quot modis vnaquæque essentia sit definibilis earum quæ recensuimus *num. 4.* siue ea sit simplex, siue composita physice, aut metaphysice; tum si-

ue sit essentia per se siue essentia per accidens iuxta dicta de eiusmodi essentia loco ibi citato.

¹¹ Septimò denique colligitur. Aliquos esse terminos obiectiuos, qui indefinibiles propriè sunt: quia ex vna parte cum sint simplicissimi per partes intrinsecas distinctius cognitas, quas nullas habent, definiri non possunt, ex alia vero, cum sint ex notissimis omnium, per alios terminos notiores, qui nulli dantur, tanquam per connotata extrinseca definiri nequeunt. Aliud autem genus propriè definiendi quidpiam non est, præterquam per partes intrinsecas distinctius cognitas, aut per extrinseca connotata notiora, ut constat ex dictis. Nihilominus eiusmodi termini obiectiuum aliquod genus explicationis, siue definitionis improprie subire solent, dum diuersimodè, aut concipiuntur interius, aut exterius significantur. Vt cum dicimus existentiam esse actum, quo vnumquodque esse, existere dicitur in rerum natura identitatem esse actum quo vnumquodque dicitur esse id quod est, aut esse idem, aut identificari cum quopiam &c.

¹² Ex quibus omnibus ferè iam constat quod duplex definitio sit; alia enim est quiditatiua, alià descriptiua, prout explicauimus: ad descriptiuam autem spectat causalis, & omnis non quiditatiua quocumque nomine nuncupetur. Alia dici potest physica, quæ vel per partes physicas, vel per connotata extrinseca physica obiecti definiti datur, & alia metaphysica quæ datur per partes, vel connotata metaphysica. Quæ diuisiones definitioni rei vniuersè sumptæ conueniunt; de quâ duntaxat hucusque loquuti sumus. Præter eam autem assignant aliqui definitionem nominis quæ in explicatione quadam significationis; aut etymologia nominis posita est; & vel improprie est definitio vel in rei significata per nomen definitionem recidit.

¹³ Adnotare tamen oportet, etsi communiter definitio dicatur ea sola oratio, quæ conuersum prædicatur de definito, ut animal rationale, comparatione hominis: quo pacto sumitur definitio ab Aristot. lib. 1. *Perihermen.* cap. 4. & lib. 6. *Topicorum*, cap. 1. sæpeque alibi, & ab aliis Logicis communiter, a nobisque impræsentè quæst. intendi tamen sub nomen definitionis venire propositionem integram, in quâ prædicatur definitio de definito: ut hæc, homo est animal rationale. Quo pacto usurpauit definitionem Aristot. lib. 1. *Post.* cap. 1. & lib. 2. cap. 10 cum dixit eam, aut principium demonstrationis, aut conclusionem, & Quintilianus ubi eam enunciationem dilucidam proposuit rei appellauit. Pariterque usurpant scientiam definitiones se dicunt inter principia scientiarum definitiones se dicunt ponere, ponentes propositiones integras prædicantes definitiones de definitis, vtpote quæ vera sunt scientiarum principia, non definitiones ipsæ præcisæ, quæ nihil affirmant, aut negant.

QVÆSTIO II.

Qualiter faciendæ sit definitio in ordine ad scientiam.

¹⁴ SUppono primò, leges bene definiendi traditas ab Aristot. lib. 6. *Topic.* ad hæc tria capita renouari. Primum quod definitio clarior sit definito. Secundum, quod definitio conuectur cum definito, id est quod definitio, & definitum tum igitur se, tum respectu ad aliud tertium motu vertigantur,

verificentur. Tercium, quoddam in definitione neque redundet aliquid superfluum, neque deficiat. quid necessarium. Quæ omnia ex dictis *quæstione precedente* satis sunt nota: sicut & alia quædam, quæ adiunguntur Logici; in quibus distinctius exponendis opus non est morari.

15 Suppono secundò, definitiones eximie ad humanas scientias conferre: tum quia sunt explanationes, declarationesve terminorum, atque adeo obiectorum earum, & nequit non conferre plurimum ad sciendum explicatio, declaratio, seu perfectio obiectorum scibilium, ut satis ex se apparet: tum quia principia suppeditant vsque adeo scientiis necessaria, ut sine illis scientiæ constare non possint. Talia enim sunt propositiones per se notæ, prædicantes definitiones de definitis, atque ita stabilientes statuentesque quasi in aperto huc in propatulo naturas, essentialive obiectorum scibilium: ut inde passiones earumdem scientiæ velut ex fontibus possint haurire. Cum quo stat innumeras, imò infinitas insuper definitiones posse dari, quæ non constituent principia scientiarum, sed conclusiones: quia non continent obiecta perse de definitis noscibilia, sed tantum per aliud. Nihil enim vetat explicari, atque adeo definiti quamvis essentialiter per passiones tum communes, tum proprias sui; quæ tamen de se non ex terminis, sed medio discursu dumtaxat sunt iudicabiles, ut est notissimum.

16 Iam verò regulas præscribere ad quærendas, & inveniendas definitiones ex dictis in *precedentibus* promptissimum est. Si enim definitiones earum genere sunt, quæ dantur per partes intrinsecas definiti seu physicas, seu metaphysicas, eadem regulæ datæ *disputatione vigesima sexta, quæstione secunda*, pro inveniendis divisionibus totorum in suas partes, aut physicas, aut metaphysicas, pro huiusmodi quoque definitionibus talium totorum inveniendis regulæ sunt, ut constet. Si verò definitiones sunt ex earum genere, quæ dantur per connotata extrinseca, atque adeo per proprietates, aut etiam passiones communes essentialium definitibilium: regulæ utriusque docentes quomodo quarumvis essentialium proprietates, passionisque communes quærendæ, & inveniendæ sint; consequenter erunt docentes quomodo definitiones earumdem essentialium quærendæ sint, & inveniendæ. Istæ autem regulæ combinationum, atque comparisonum sunt, de quibus *disp. 29. iuxta dicenda ibidem*.

DISPUTATIO XXVIII.

De Locatione.

OST aggregatam, dispositamque, & elaboratam, aut etiam perpolitam materiam fabricæ construendæ; sequitur ut admoueat, in Locisque idoneis reponatur, quod eam habeat ad manum Artifex propriam in ipsa constructione fabricæ commodius, & promptius exequendâ. Ita post aggregatam materiam scientiarum per observationem, quasi dispositamque, elaboratam, & perpolitam per compositionem, divisionem, & definitionem; sequitur, ut ad *Pharm. Scientiarum, Tom. II.*

manum, ad vsumque construendæ scientiæ idoneis in locis reponatur per Locationem: sic enim ob inopiam vocabuli nuncupamus illud instrumentum sciendi, quod & constitutionem, & vsum locorum scientificorum, siue pertinentium ad scientias, de quibus hic agitur, præscribit. Appositè igitur exponetur tale instrumentum in præfente *disput.*

QUÆSTIO PRIMA.

Quid sit Locus, & quod duplex.

Locus (de quo in præfentiarum sermo est) à Cicerone in *Topic.* ab aliisque tum Rhetoribus, tum Dialecticis definitur communiter *Argumenti sedes*, Argumentum autem hic dicunt quodvis inuentum idoneum ad faciendam fidem, siue ad assertionem propositam comprobandam, aut persuadendam.

Est autem apud Dialecticos Locus imprimis duplex, Maxima & Differentia maxima. Locus Maxima dicitur, propositio per se nota fidem aliis subministrans, quatenus vim in se continet probationis aliarum, Locus vero Differentia maxima est, receptaculum plurium maximarum. Exempli gratia. Definitio est locus Differentia maxima. Maxima autem in eo contenta (quæ & Pronunciata, & Axiomata dici etiam solent) propositiones istæ sunt. *Quidquid convenit definitum, convenit definito. Quidquid non convenit definitioni, nec definito. Cui tribuitur, aut non tribuitur definitio etiam tribuitur, aut non tribuitur definitum*, & alia huiusmodi.

Rursus Locorum, qui Differentiæ maximæ nuncupantur, duo sunt genera. Alij qui continent argumenta artificiosa; qualia dicuntur, quæ fiunt per principia intrinseca. Alij qui continent argumenta artis expertia; qualia appellantur, quæ sumuntur ab extrinseca auctoritate. Et huius quidem posterioris generis duo tantum numerantur; scilicet *Auctoritas Divina, & Auctoritas humana*. Prioris autem generis viginti recensentur à nostro Fonseca libro septimo institutionum *Dialecticæ, capite undecimo*, & ab aliis Dialecticis (tame si alij alium numerum ponant) nempe *Definitio, Descriptio*. De quibus satis constat ex dictis *disputatione vigesima septima*. *Notatio*, quæ est definitio nominis, de qua etiam ibi. *Coniuncta*, qui sunt termini cognatæ significationis, seu denominationis, ut sapere, sapientia, sapiens. *Partes, Totum, Causæ, Effectus*; Termini quidem satis superque noti ex se. *Antecedentia, Consequentia*, quorum terminorum primus significat ea quæ necessario antecedunt rem, de quâ agitur; Secundus verò ea quæ necessario subsequuntur. *Præcurrentia, Comitantia, Subsequentia*, circumstantiæ sunt à Cicerone dictæ *Adiuncta*, quæ non necessario, sed contingenter circumstant rem de quâ tractatur; alia quidem antecedenter, alia comitanter, alia consequenter. *Similia, Maiora, Minora, Paria, Dissimilia, Opposita*; qui omnes termini sunt notissimi ex se. Et *Repugnantia*; qui terminus ea significat, quæ rei de quâ tractatus repugnant, seu convenire nequeunt.

En ad quor capitula reducunt communiter Dialectici, & Rhetores omnes locos, quos differentias